

ESTONYA'nın SOVYETLEŞTİRİLMESİ (x)

Konferansı veren : K. R. PUSTA

Çeviren : Dr. İlhan LÜTEM

Bağımsızlığın sağlanması.

1917'de Rusya tarafından muhtar bir memleket olarak tanınan ve Rusyadaki Bolşevik hükümet darbesinden sonra 1918'de Bağımsız Cumhuriyet ilân edilen Estonya, Alman işgal ordusu tarafından tahliye edilir edilmez Sovyet Rusya ile yeni bir harp yapmak zorunda kaldı. Millî Estonya ordusu, gerek mevcudu gerek donatımı bakımından alelacele hazırlanmış olmasına rağmen çok elverişli şartlar içinde savaşı bu düşmana muzafferane kafa tutmağa muvaffak oldu. Estonyalılar, ülkelerini kurtardıktan sonra Sovyetlerin barış tekliflerini kabul ettiler ve Eston - Sovyet barış andlaşması 2 Şubat 1920 tarihinde Estonyanın eski bir üniversite şehri olan Tartu (Dorpat) da imzalandı. Bu andlaşma gereğince Rusya "kendi arzusu ile ve ebediyen" Estonya ülkesi ve halkı üzerinde bütün egemenlik haklarından feragat ediyordu.

Estonya ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği ile münasebetler.

Bağımsız bulunduğu sırada yüz ölçümü 47. 548 km² yi bulan Estonyanın nüfusu 1. 200. 000 kadardı, bu miktardan hemen hemen bir milyonu Fin-Macar aslından gelen yerli Estonyalılar (Est'ler) teşkil ediyordu, çokluk sırası ile, Rus, Alman, Belt, İsveçli ve yahudi azınlıklar vardı. Estonya Cumhuriyetinin anayasası pek liberal bir şekilde, böyle bir talepte

(X) Bu konferans 25 Kasım 1952 salı günü saat 17.30'da Büyük Millet Meclisi Konferans salonunda verilmiştir.

Kaarel Robert Pusta, Estonya eski başbakan yardımcısı ve Dış İşleri Bakanlarından. Pusta, 1883'de doğmuş, felsefe ve hukuk tahsilini bitirdikten sonra gazetelerde muharrirlik yapmış, 1918'den itibaren uzun yıllar, memleketini elçi olarak haricte temsil etmiş, muhtelif konferanslara Estonya hükümeti adına katılmış, siyasi faaliyeti esnasında muharir ve konferansçı hüviyetini kaybetmemiştir.

La Haye Devletler Hukuku Akademisinde dersler vermiş olan K. Pusta, muhtelif enstitü ve Akademilerin üyesi bulunmaktadır.

bulunan millî azınlıkların kültür muhtariyetlerini tanıyordu; bunun neticesi olarak azınlıklara ana dillerinde öğretim yapan okullar açmak hakkı bahşediliyordu. Azınlıklara verilen bu statü iç ve dış hayat için bir istikrar unsuru idi.

Estonya siyasî hayatta aşırı bir parçalanmaya maruz değildi. Daha ziyade tarımla uğraşan bu memlekette Alman - Belt aslından gelen asil zümrenin ayrıcalıklarına son veren reformlardan sonra büyük arazi mülkiyeti kalmıştı; Bolşevik ihtilâlini takib eden malî çöküntüden sonra, Estonya parasının da emin olmakla beraber, ancak ağır bir şekilde sağlamlaşması yüzünden henüz büyük servet terakümleri yapılmamıştı. Cebire dayanan ve verilmiş sözü tutmayan bir milletlerarası siyaset doğmasa idi küçük Estonya demokrasi varlığını devam ettirebilir ve gelişebilirdi. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği ile normal münasebetler idame ettirmekte idi. 1 Aralık 1924 tarihinde Estonya'nın başkenti Tallinn'de yapılan ve başarısızlığa uğrayan bir darbenin, Estonya bağımsızlığı emrivakisini kabul etmemek için yapılan son Sovyet teşebbüsü olduğu sanılıyordu. Eston-Rus ticarî münasebetleri zikre değmeyecek kadar azdı ve bu iktisadî vakıa Rus sınırının sıkı sıkıya kapalı olması ile ve gençliğin batılı bir formasyon alması ile birleşerek Estonya'nın kesin şekilde Avrupa camiasına katılmasını sağladı.

Barış andlaşmasını tamamlayan bir saldırmazlık paktının da Rusya ile Estonya arasındaki münasebetleri devamlı olarak düzenlediği sanılıyordu. Ancak, batı demokrasisinin zayıf ve kolay teslim olma siyaseti totaliter devletler blokunun kuvvetlenmesi 1939'da Moskovada İngiliz - Fransız - Rus görüşmeleri başladığı sırada pek gayri müsait bir hava yaratmış bulunuyordu. Sovyetler Birliğine verilmiş olması muhtemel boş bir çek'ten duyulan korku, Almanyanın göstereceği reaksiyonlardan duyulan korku, para gibi harcanmaktan ve satranç taşı gibi oynatılmaktan ileri gelen gücenikilik, işte Finlandiya ve Baltık devletleri gibi Milletler Cemiyeti Misakının ruhuna azamî sadakat göstermiş olanların besledikleri hisler bunlardı.

Fakat Moskova görüşmeleri başarısızlıkla neticelendi, 1939 Rus - Alman Paktlarının imzası daha da ağır facialara yol açacaktı.

Polonyanın dördüncü taksimi sona erer ermez Moskova, toplarını Baltık devletlerine çeviriyordu. Estonya'nın S. S. C. B. ile bir ticaret andlaşması görüştüğü bir sırada "Metallist" adlı bir Sovyet yük gemisinin Finlandiya körfezinde, Estonya sularında torpillendiği öğrenildi. Hakikaten böyle bir gemi mevcutmu idi? Bu cihet hiçbir zaman bilinemeyecek, ancak inkâr edilemeyecek bir vakıa varsa, o da Tallinn limanında enterne

edilmiş olan "Orzel" adlı bir Polonya denizaltısının Estonya sularından meçhul bir istikamete doğru gizlice uzaklaştığıdır; bunu iyi bir fırsat bilen Moskova, Estonya hükümetine "Estonya'nın ve S. S. C. B. nin güvenliği için" Estonya ülkesinde deniz ve hava üsleri verilmesini derpiş eden bir karşılıklı yardım paketi akdini teklif etti.

Estonya kimsenin yardımına güvenemeyeceği için kabule mecbur kaldı. Letonya, Litvanya ve Finlandiya da Sovyet teklifleri karşısında idiler.

Senelerdenberi Estonya mallarının başlıca gittiği yer İngiltere idi: Almanyanın bloküsü ile pazar kapandı. Bundan böyle Estonya ekonomisinin fazla istihsalı Almanyaya gönderilecektir. Yalnız Estonya - Almanya münasebetleri, Alman - Rus anlaşmalarının bir hükmü dolayısıyla güçleşmeye başladı.

Fin - Sovyet harbi Estonyayı harbin merkezine yaklaştırdı: Finlandiya elçisinin henüz daha Estonyada oturmasına rağmen dost memleketi bombalamak için Sovyet uçakları Estonya ülkesinden hareket ettiler. Batı devletlerinin Finlandiyayı desteklemek için sarfettikleri gayretlerin başarısızlığa uğraması üzerine akdedilen mütareke Estonya etrafındaki menegeneyi daha sıkı. Bundan sonra batıdaki hâdiseler hızla birbirini takip etmeğe başladılar. Almanya, Danimarka ve Norveç ile Baltığın batısını temin ettikten sonra, başarıdan başarıya Avrupanın batısına yürüdü. Alman orduları Haziran 1940'da Parise girdikten sonra Berlindeki Sovyet büyük elçinin tebrik etmek ve Almanyanın niyetlerini öğrenmek üzere Ribbentrop'u ziyaret ettiği iddia ediliyordu. Ribbentrop, Alman - Rus münasebetlerinin değişmediğini iddia etmiştir.

Bundan biraz evvel Moskova basını, iyice ayarlanmış bir sürü ithamları sürmek için Baltık devletleri hakkında ayılmış gibi göründü. Litvanyada Kızıl Ordunun askerleri kaçırılıyor, Letonyada sınır işaretleri yakılıyor, Estonyada Sovyet tesirine karşı yapılacak mücadeleye merkez teşkil edecek olan bir İngiliz - Estonya klübü kuruluyordu. Biraz sonra ittihamlar sarıhlaşıyor ve vahimleşiyor: Dışişleri Bakanlarının danışma organı, Baltık Antantı, Baltık devletlerinin kapitalist ve sömürgeci devletlerin hesabına Rusyaya karşı bir müstahkem mevki haline getirmek isteyen bir askerî blok olmuş ve bu blokun gazetesi "Baltık Dergisi" idi.

Cezalandırılmıyacağından emin olan Moskova, parçalayıcı makinesini işletmeğe başlıyor, mevcut hükümetlerin istifasını ve milletlerarası vaziyetin icap ettirdiği yeni askeri garantiler talep ediyor. Kızıl ordunun yeni birlikleri başında olarak Kremlinin yüksek memurları geliyor: Tallin'de Jdanov; Rigada Vişinski ve Konas'da Dekanozov.. Bu memurlar, yeni hü-

kümetleri tayin ve Estonya, Litvanya ve Letonyadaki seçimleri idare için gelmişlerdir.

Yeni seçimlerin yapılacağı bir taraftan ilân edilirken, komünistlerin eline geçen basın, bir sovyetleştirmenin bahis konusu olmadığını ilân ediyor. Bununla beraber seçimlerden evvel bütün muhalif adaylıklar iptal ediliyor ve yalnız Moskovanın adamları tarafından acele olarak teşkilâtlandırılan komünist partisinin himaye ettiği listeler muteber oluyor. Estonya Anayasasına aykırı olarak bir meclisten teşekkül eden yeni Parlamento 21 Temmuzda toplanıyor ve bundan böyle gelenek teşkil edecek olan büyük Rusyanı tebrik ve takdirlerden sonra Estonyayı "Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti" olarak ilâna ve, netice itibariyle, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğinden Estonyayı kendi sinesine kabul etmesini ricaya karar veriyor. Aynı seçim ve parlamento komedileri aynı günlerde Letonya ve Litvanyada da oynanıyor.

Yabancı memleketlerde, Estonya diplomasi temsilcileri, Sovyet Rusyanın antlaşmaları ve Devletler Hukukunun aşıkâr şekilde ihlâl edişine karşı protestolarda bulunuyor ve büyük devletlerden Birleşik Devletler, muarız kaldıkları (Dış işlerinin 23 Temmuz 1940 demeci) Haziran ve Temmuz 1940 usullerini "sahte" ve "yalancı" olarak takbih ediyordu. Bu zaman zarfında, komiser Jdanov tarafından tâyin edilen kukla hükümet hareketsiz kalmıyordu. Gecikmeksizin büyük ve orta endüstri, oteller, kahveler, lokantalar, tasfiyehaneler, matbaalar, temaşa salonları devletleştirilmiş; ticarî işletmelere komiserler tâyin edilmiş ve banka hesapları bloke edilmişti. Ağustosda polis, "işçi ve köylüler milisi" tarafından değiştirilmişti. Eylülde, Almanyannki müstesna, bütün diplomat ve konsololar memleketi terketmişlerdi.

Sovyetlerin Estonyada birinci yılı.

Estonya, Rusyaya ithal edildikten sonra hükümetin yerini bir halk komiserleri konseyi aldı ve bundaki üyeliklerin ekserisi, komünist partisinin sıralarına mecburî olarak kabul edilen hükümet taraftarları ile kadroları tamamlanan eski bolşeviklere verildi. Parlamento, Estonya S. S. C. Yüksek Sovyeti ismini aldı; Başkanının devlet şefi rolünü oynadığı bir Presidium'u vardı. Rejimin ruhu olan mahallî sovyetler için seçim yapılmaksızın, şehir, belediye ve eyaletlerde her yerde eski belediye ve eyalet idarelerinin yerine geçmek üzere icra komiteleri tayin olundu.

Okullar açılınca mücadele ideoloji sahası üzerinde başladı: Anayasa, Marksizm, Leninizm'in temelleri öğretiliyor. Rus diline, ilk okuldan itibaren öğretimde yer veriliyor. Öğretim kadrosu siyasî formasyonununu tamamlamak ve Rusçayı öğrenmek için munzam dersler tatbikine mecbur tutuluyor. İdarî ve siyasî cihazın her mertebesine, gazetelerin yazı heyet-

lerine itimadı haiz kimseler getiriliyor. Estonyalı komünistler yetmediği için Rusyalı Estonyahlara, Estonyadaki Rus ve Yahudi azınlıklarının genç unsurlarına müracaat ile kadrolar tamamlanıyor; fakat umumiyetle zevahiri kurtarmak için, Eston dilini bilen şahıslar tercih ediliyor.

Bu sırada, ilhaktan evvel İsveç kronuna muadil olan Eston kronu geçerliğini muhafaza ediyor. Bu para artık hiçbir şeye istinad etmemektedir, zira karşılık teşkil eden bütün kıymetler zamanla ihraç edilmiş bulunmaktadır. Fakat 1940 Ekim ayında fiyatlar yüzde otuz üç nisbetinde yükseltiliyor, perakende ticaretin büyük kısmı ve bütün toptan ticaret devletleştiriliyor. Kasım sonunda yeni bir yükseliş kaydediliyor, 1 kron 1 ruble 25 nisbeti üzerinden ruble yeni bir para vahidi olarak kabul ediliyor.

Banka hesaplarının blokajı zaman zaman küçük miktarların ödenmesi şekli ile devam etmişti: 1940 sonunda tediye için azami had (plafon) olarak kabul edilen 1.000 krona erişildi, alacakların 1000 krongon fazlası da iptal edildi.

Kısa bir müddet zarfında adı "toprak halkındır" olan, fiiliyatta toprağın kimsenin olmamasını sağlayan Sovyet kararnamesi isdar edildi. İşletmeğe müsaade edilen azami toprak 30 hektardı; bu haddin üstünde kalan topraklar, topraksız çiftçilere, çiftlik usaklarına ve umumiyetle rejim nazarında meziyet sahibi olan kimselere veriliyordu Birbirine yakın olan bazı büyük çiftlikler tamamen devletleştirilmiş ve (Sovkhoz) yahut devlet ziraî işletmesi haline getirilmişti. Daha (Kolkhoz) lar bahis konusu olmamakta idi: bunlardan bahsetmek rejimi kötölemek sayılıyordu. Devletleştirilen emlak karşılığında hiçbir tazminat verilmediğini söylemeğe lüzum yoktur.

Sovyetler Birliği merkezi hükümetinin kanun ve kararnameleri federe cumhuriyette tatbik edilmekte idi. Baltık memleketlerinde Sovyet Sosyalist Federatif Cumhuriyeti Kod'u tatbik mevkiindedir. Sovyet kanunu, bütün antisosyal unsurların ve umumiyet itibariyle Sovyet devleti için herhangi bir tehlike arzeden, vücudu arzu edilmeyen bütün unsurların muhakeme edilmeksizin tehcirine imkân vermemektedir. 1941'de bu kanun tatbik edilmiştir. Hiçbir suç işlememiş olan fakat siyasî mazileri içtimai durum yahut menseleri yüzünden veya rejime muhalif olmaları muhtemel görüldüğü için şüphelliler listesine giren onbinlerce insan, umumiyetle gece vakti tevkif edilip hayvan vagonlarına dolduruldu ve Kuzey Rusya ile Sibiryanın uzak bölgelerine götürüldüler. Estonyalılar, Letonlar, Litvanyalılar Sovyet Rusyanın bağımsızlıklarını iktisadiyatlarını, an'anevî kültürlerini çiğneyip geçmesini, kasten doğrulan sefaleti, tertipli düzensizliği kolay kolay affedemeyeceklerdir. Ruslar da Çar

Korkunç İvan'dan beri bir hükümet vasıtası, bir idarî alet hükmünde olan ve Bolşeviklerce de sadık kalınmış bulunan tehcir siyasetini unutamıyacaklardır.

1941 Haziranında Hitler askerî birliklerini 1939'daki müttefiklerine saldırttı. Litavanya birkaç günde günde işgal edildi. Letonya da pek az ara ile aynı akibete düçar oldu. Estonyada Tartu 25 Temmuzda, Tallinn'de bir ay sonra işgal edildi. Memleketlerinin Sovyetleştirilmesi ile ümitsizliğe kapılan Estonyalılar, yıkılmak tehlikesi arzeden Fransa, müdafaaya çekilmiş İngiltere, ortada gözükmeyen Amerika Birleşik Devletleri, nizam sokulmuş Balkanlar karşısında kendi menfaatlerini düşünmekten yani S. S. C. B. inden kurtulmaktan başa birşey düşünmüyorlardı. Tehcirler ve 1941 katliamları yolların seçmelerinde müessir oldu. Estonya gibi ormanlık ve bataklık bir memlekette Almanların başarılı neticeler almada Estonyalı partizanların yardımları büyük oldu. Bunlar, 1918-20 bağımsızlık savaşı sırasında giriştikleri teşebbüsleri yenililerle korunma grupları, çete harbinde usta komandolar teşkil ettiler. Estonyalılar bu çetelerle millî Estonya ordusunun yeniden doğuşu gözü ile bakıyorlardı. Reich idarecilerinin siyasi anlayışlarının kıtlığı az zamanda en iyimsizleri bile hayal sukutuna uğratmakta idi.

Alman İşgali (1941 - 1944).

Alman işgal makamları Baltık Cumhuriyetlerini sovyetleştirilmelelerinden önceki hallerine aynen getirmediler. Alman idaresine muvazi olarak yerli bir idare cihazına yeniden vücut verilmiş veya böyle bir cihaz ihdas edilmişti: belediyeler, eyalet idareleri, polis müdürlükleri ve başında emrinde iktisat, ulaştırma, adalet, sosyal ve kültürel işler direktörleri bulunan baş direktör (Landesdirektor) tarafından idare edilen, yüksek polis, Estonya için bir şubeyi ihtiva eden (Sicherheitsdienst) tevdi edilmişti. Estonya mahkemeleri yeniden tesis edilmişti, fakat bunlara özel Alman mahkemeleri ilâve edilmisti. Sınai ve iktisadi sahadaki büyük servisler ve hassaten iaşe ve silâhlanma işleri tamamile Almanların elinde idi.

Geride, Almanlar tarafından (Hilfspolizei) gibi telâkki edilen korunma grupları muhafaza edilmişti. Bu gruplar, büyük ekseriyetleri itibariyle eski Estonya ordusunun faal ve ihtiyat elemanlarından ve bağımsızlık savaşının eski muhariplerinden müteşekkildi.

Bunlar millî arazinin müdafaasına bağlı kalmak istiyorlardı. Bolşevizme muhalif oldukları kadar Alman işgaline de pek taraftar olmayan bu adamlar her zaman (Gestapo) nun nazarında şüpheli görünmüşlerdir.

Estonyalı gönüllülere yapılan davet Wehrmacht'a yalnız 12. 000 insan kattı. Batıda istilâya, Doğuda parçalanmaya şahit olan 1944 yazı, Estonya, Letonya ve Lâtvanya arazisinin Kızılordu tarafından yeniden işgali ile nihayetlendi. Tariheiler, bir gün, Alman bozgunundaki muhtelif unsurların hissesinin ne olduğunu tebit edecekti: Reich'in zafiyeti, muhasımlarının kuvveti, Alman politikasının uzağı görmemesi. Eğer üçüncü unsur nazara alınır, Estonya meselesi onun en iyi bir misalini teşkil edecektir. Fakat Almanyanın politik hataları, Almanyanın kurtardığı- nı iddia ettiği kimselere ve bilhassa "Estonya Alayı"nın talihsiz muhriplerine pahalya mal oluyordu.

Alman işgalinin son aylarında S D'nin (Sicherheitsdienst) bir Estonya tertibi gizli bir Estonya hükûmetinin mevcudiyetini keşfetmişti ve hakikaten, Tallinn'de Wehrmacht'ın son birliklerinin ayrılışı ile kızıl ordunun ilk birliklerinin vasıl olması sırasında kısa bir fasıla oldu: bu kısa süre millî renklerle donatılmış olan bir başkentte bir Estonya hükûmetinin teşekkülü için kâfi gelmiştir. Bununla beraber, Eylül 1944'de Estonya arazisi yeniden tamamı ile Kızılordu tarafından işgal edilmişti. Sovyetlerin bütün siyasi ve idari sistemleri mer'i kılınmış, Alman işgali zamanına ait bütün tedbirler ilga edilmişti.

Bu sistemin kısa bir tahlilini yapalım.

Federalizm kisvesi altında birleştirme.

İkinci Dünya harbinin başında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği onbir federe cumhuriyeti ihtiva ediyordu; 1940 da bu rakam onaltıya çıktı. Evvelâ batı Karelya ile (Viupuri ve Sortavala) zenginleşen muhtar Karelya Cumhuriyeti Karelya-Fin Cumhuriyeti oluyor, sonra, Muhtar Moldavya Cumhuriyeti Besarabyanın bir parçası ile büyüyerek federe Moldavya Cumhuriyeti halini alıyordu. 1940 Ağustosunda bunlara Litvanya, Letonya ve Estonya federe cumhuriyetleri katılıyordu.

Nazar olarak, federe bir Cumhuriyet, Sovyet camiasının üyesi olmak isteyen şuurlu ve serbest bir millete istinad eden siyasi ve hattâ devlet şeklinde bir vahiddir.

Bir federe cumhuriyet vardır ki onda coğrafya şartına riayet edilmemiştir, bu hususî bir adı olan Rusyadır: Rusya Sovyetlerinin Sosyalist Federatif Cumhuriyeti. Bu Cumhuriyet başbaşa bir federasyondur: Kuzey buz Okyanusunda merkezî Sibiryâ, Kamçatkadan Baltık Denizine kadar uzanır ve cumhuriyetleri, bölgeleri ve muhtar ülkeleri kucaklar. Hakikatte bu egemenlik veya muhtariyet ne haldedir?

Kukla hükümetin muhtelif organlarının başına partiye mensup emin elemanlar yerleştirmekle beraber Moskova itimat etmiyor ve pek yeni olarak ilhak edilen memleketlerde geleneklerin tesirinden çekiniyor.

Bu sebeble her bakanın yanında bir yardımcı ve muavin mevcuttur; en fazla kudrete daima Rusyadan getirilen, Rus tâbiyeleri veya sovyetleştirilmiş Estonyalı olan yardımcı maliktir.

Bu güveni haiz şahsın bağımsız bir hükümetin üyesi olarak hareket edebilmesi mümkün müdür? Hayır. Önemsiz kararlar veya "Merkez" in direktiflerinin sarahatle dikte edildiği tedbirler bahis konusu olduğu zaman (Satrap) faaliyete geçmeğe ve karar ittihazına cür'et edebilir, aksi takdirde Moskova'dan veya partiden talimat ister.

Şüphesiz asıl bakan, yardımcısına danışmadan hiçbir iş göremez. Mafih, maliye sahasında Moskova muhtariyete hiç dokunmaz. Bu demektir ki Estonya Sovyet Cumhuriyeti devlet bütçesinden tutunda en küçük bir teşebbüs bütçesine kadar bütün hususlarda merkez kuvvetin yardımına bel bağlamaksızın kendi ihtiyaçlarını kendisi temin edecektir.

Her ne kadar Moskovadaki güzel san'atlar komitesine tâbi olmakla beraber tiyatrolar dahi kendi masraflarını karşılayacaklardır.

Bahis konusu olan bir öğretim müessesesi veya fabrika, işçiler veya köylüler olsun hakikati halde teşebbüs bu işçilerden gelmez. Kimse, anayasanın kendisine temin ettiği bir hakkın tatbikini yüklenmek cesaretini gösteremez. Yüksek Sovyet başkanlığı veya hükümeti tarafından isdar olunan her kanun ve kararname aynı zamanda komünist partisi sekreterinin imzasını da havi olmak lâzımdır.

Sovyet sisteminde bahis konusu olan proletaryanın değil bir partinin diktatörlüğüdür.

S. S. C. B. nin hakikî hükümeti komünist partisi merkez komitesidir ve diktatoryal yetkiler siyasi büroya (Politbüro), verilmiştir. Bu büro Lenin neslinin ortadan kaldırılmasından sonra partinin en emin on üç üyesinden kurulur.

Bakanlıklara tekâbül eden teşekküller partinin merkez komitesinin sözcüleri veya paravanları vazifesini görürler.

Ukrayna, Estonya, Uzbak v.s. bolşevik partiler mevcuttur, fakat bu da zevahirdir. Bahis konusu memleketin büyük nisbette eski komünistlerden teşekkül eden federe cumhuriyetin partisi birçok sekreterlere maliktir. Herne kadar birinci sekreter tecrübeli bir komünist ise de siyanet melegeği olarak bir ikinci ve üçüncü sekreterden yardım görür. Bunlar emirleri Moskova Merkez komitesinden alırlar. Sovyet devletinin hükümet ve temsili teşekküllerden tatbik olunan nazari federalizm burada parti baki-

mından da tatbik edilir ve burada Moskova Merkez komitesinin nihai kontrolü ve Politbüro'nun diktatörlüğü daha ziyade barizdir.

Tahakküm altında bulundurulmuş bütün memleketlerin Sovyet hayatına totaliter - otoriter vasfını azami nisbette sağlayan Rus Bolşevik Partisinin diktatoryasıdır.

Mamafih bu parti sinesinde dahi elli yaşını geçmiş olanlar azdır. Daha genç olanların mazi hakkındaki hatıraları pek daha gölgelidir, bunlar memleketleri sınırları dışına çıkmamış olduklarından dünyada olan bitenden ancak kendi propagandaları vasıtası ile haberdardırlar.

Sovyet işçisi, ihtisası dahilindeki sahaya değil çalıştığı teşebbüs veya müessesenin sendikasına doğrudan doğruya bağlanır. Bunun gibi üniversite hizmetinde bulunan bir kadın fikir işçileri ve artistler sendikasına ve desinatör olarak bir kumaş fabrikasında çalışan bir ressam tekstil işçileri sendikasına bağlı olacaktır.

Sovyet Sendikasının yetkileri arasında ne zam taleplerinde bulunmak ne de grev yapmak hakkı olmadığından geriye kendisine ne kalmaktadır? Onun bir teşkilâtı ve icra vazifesi vardır.

Vesikaya bağlanmış yiyecek maddeleri için satın alma bonoları tevzi eder; ücretli izinler için müsaadeler vardır, devlet istikrazlarında parti propagandasına yardımda bulunur ve ilâ...

Gerek Sovyetler Birliğinde, gerekse son zamanlarda Fransada komünist partisine bağlı şahısların kendi kendilerini tenkit etmelerini, kendi kendilerini suçlu çıkarmalarını duymayan kalmış mıdır?

Bu hususda hayale kapılmamak lâzımdır, bu tenkitleri şahısların kendileri değil fakat yüzde doksan dokuz halde bunlar doğrudan doğruya parti veya sendika tarafından tahmil edilebilmektedirler.

Partinin totaliterciliği (resmî lisanda onun monolithique - yekpare vasfı) hayatın bütün safhalarına nüfuzu hakkındaki bu kısa mülâhazalardan sonra bir sual ile karşılaşmaktayız: bu diktatörlük bu kadar tahammül edilmez bir mahiyeti haiz ise neden devrilmemektedir? Şayet yıkılmıyorsa onu ayakta tutan nedir ve kimlerdir?

Sovyetler Birliği ve onun tek partisi misali diktatörlüğün teröre ve şiddete müncer olduğunu bize bir defa daha göstermektedir.

Güvenlik organları.

Bolşevik nazariyecileri, Sovyet tecrübelerinin tahakkuku en az mümkün görünen bir memlekette denendiğini ve muvaffak olunduğunu söylemekten geri kalmazlar. Fakat Bolşevik rejiminin özel şekilde ve gelenek bakımından ne kadar Rus olduğu hususu üzerinde fazla durmazlar.

Korkunç İvan devrinden itibaren nesrolunan eserlerde tarihin gidişatı üzerinde tesir icra olunmaya çalışılmıştır. Aynı Çar devrinden itibaren her nevi mukavemeti kırmak için başarılan en zalimane bir usule: ahalinin bir yerden diğerine nakline, tehcire rastlanmaktadır.

Mebdei Korkunç İvan'da olan Çarlığın başlangıcından son yüzyılım nihayetine kadar imparatorluğun çevresinde bulunan Livunialılar, Lituanialılar ve Polonyalılar gibi yabancı ve siyasi muarızların tehcir edildiklerine şahit olmaktadır.

Birinci Pier, bu metodu en hâd bir şekilde istimal etmiş, Sovyetler hem onu hem de her nevi muhalefeti bertaraf etmek için Korkunç İvan'ı taklit etmişlerdir.

Eski rejimin jandarması, İmparatorluk teşkilâtının Üçüncü Kısmı olan "Okrana" sı vardı. Ekim 1917 İhtilâlide bir haberalma teşekkülüne başvurmaktan kaçınmazdı bu sebeble daha 1918 başından itibaren (Çeka) doğuyordu sonra onun yerini (Gepeu) veya (Devletin özel siyasi idare merkezi) olan (Ogepeu) alıyordu. (Ogepeu) yu (İç işleri Halk Komiserliği) olan (NKVD) takib ediyordu bu da 1946'da İçişleri Bakanlığı (MVD) ve sonunda Devlet Güvenliği Bakanlığı (MGB) oluyordu.

İçişleri Bakanlığı, Devlet Güvenliği Bakanlığa tamamen tâbi olup, bu sonuncusu askerî bir mahiyet arzetymekte ve seçme kıt'alara kumanda etmektedir.

Estonya, 1940 senesinde Sovyet iktidarı daha yerleşme safhasında bulunurken (NKVD) ile tanışmak fırsatını bulmuştur. O zamandan beri önleyici tevkiflerin sonu gelmemiş ve iz bırakmayan ortadan kayboluşların adedi gittikçe artmıştır.

Her devletin bir polisi vardır ve onsuz edemez fakat Sovyetler Birliği Polis-Devlet'in tâ kendisidir. Bu Devlet'e Polis bir vasıta değil bir gayedir. Öyle bir durum hasıl olmuştur ki komünist partisinin kendisi dahi (MBG) önünde titremektedir. (MBG) doğrudan doğruya (Politbüro) ya bağı olup herhangi diğer bir otorite tanımamaktadır.

Sovyetler Birliğini çevreleyen Estonya gibi memleketlerde hava ve deniz kuvvetleri ve toplar gibi bazı özel silâhlar dışında görülen iç savunma kıt'alarıdır. Sovyetler ordusuna az rastlanır veya hiç rastlanmaz. 13 ve 14 Haziran 1941'de Estonya'dan 10.000 kişi tehcir edilmiştir.

Moskova - Volga, Beyaz - Deniz - Baltık Denizi kanallarının inşasında, Sibiryaya ve Kuzey Rusya ormanlarında Orta Asya madenlerinde çalışanlar bu tehcir edilenler, bu forsalarıdır.

Bunlar öldürülmemekte, bunlar kötü gıda, fazla çalışma yüzünden ölmektedirler. Asgarî sarf ile kendilerinden azamî randıman alınmaktadır. Geriye dönenler ancak kuvvetli ve şanslı olanlardır. Narım ile Tomsk ara-

sında yol yoktur, yalnız orman, ağaçlar, yosunlar, ne bir insan ne bir mesken... Bu nevi hayat şartlarına vücut verenler ve bu şartlar üzerine kudretlerini bina edenler Nuremberg Davasında bulunmuşlardır ancak mücrim mevkiinde olacakları yerde itham makamına yerleşmişlerdir.

Fikrî Hayat.

Sovyet rejiminin teorist ve diktatoryal tarafını gören ve hatta takbih eden bazı insanlar vardır ki bu rejimin fikrî hayatının mükemmel muvaffakiyetler sağladığına inanmaktadırlar.

Rejimin üzerinde en fazla durduğu bahisler tarih, coğrafya ve edebiyattır. Bütün tarih materyalist kavrama istinat olunarak öğretilmekte, Rusyaya ve Ekim ihtilâline olağanüstü bir mevki verilmektedir, durum imkân nisbetinde coğrafya için de aynıdır.

Edebiyat öğretimi ihtilâl unsurlarını gösterecek realizm yolundaki ilerlemeyi tebarüz ettirecektir. Yabancı edebiyat ve Rus edebiyatı bakımından aynı prensipler hâkimdir. Bunların dünya edebiyatındaki temel rolleri tebarüz ettirilecektir.

Biolojik ilimlerde, ön plânda Darwinizm'e karşı dinsizliği müdafaa edecek materyalist doktrinler bulunacaktır ve her sahada, matematikte, kimyada, fizik'te, tabii ilimlerde Lomonosov'dan Pavlov'a, Mentçikof ve Mendeleiev, Mitçurin ve Popov'dan geçilerek Rus araştırmacılarının rolleri belirtilecektir.

Programda felsefe yoktur, anayasa vardır. Anayasa, öğretmen ve profesöre rehber olacaktır. Bunların esas görevleri öğrencide Sovyet topluluğunun bir üyesi bulunduğu şuurunu uyandırmak, bu topluluğun Lenin-Stalin partisi tarafından ilmi bir mesned üzerine büyük Rus milletinin sinesinde tesis edilen ilk sosyalist devlet olduğunu öğretmektedir.

Burjuaların çoğunluğu teşkil ettiği Estonya gibi bir memlekette Sovyet-öncesi devrin eski kadroları temizlenmek, tafsiye olunmak ve Sovyetler Birliğinin sair bölgelerinden getirilen unsurlar ile genişletilebilmek istenilmektedir.

Bolşevik propagandasına göre S. S. C. B. de ilim her Sovyet olan şey gibi ilmin (avan-gardında) bulunmaktadır. Fakat iki husus dikkatimizi çeker: hepsi akademisyen olan en şayanı dikkat bilgileri Ekim ihtilâlinde evvel olgunluğa erişmiş yaşlı insanlardır. Bunların Lenin okulundan yetiştikleri iddia edilemez.

Lomonosov'lar, Pavlov'lar, Mentçikof ve Popov'lar geçmişin malıdır. Hal bakımından bir diğer husus hayretimizi mucip olmaktadır: siyasi propaganda bakımından masrafı gözetmeksizin yığınla kitap, broşür ve yabancı dilde dergi yayımlayan bolşevikler ilmi yayım sahasında kırsırdırlar.

Hakikat odur ki ilim Sovyetler çağında şukut etmiştir. Güzel San'atlara gelince yazarlar, şairler, artist ve musikişinaslar Sovyet devletinin memurları olmuşlardır. Vazifeleri bugünkü rejimi methetmektir. Yaratıkları eserlerin dahili bakımdan faydaları ne olursa olsun hariç bakımdan hiçbir kıymet ifade etmezler.

Sovyet Şovinizmi.

Bahis konusu ilim veya şiir, resim veya musiki olsun nakarat hep ayındır o da batı tesirlerinin reddidir.

Rusların yabancılara karşı hissettikleri düşmanlık eskidir fakat o zamanlar tahdit edilmisti.

Bu düşmanlık kendi kabuğuna çekilmekte menfaati olan rejimde ortadan kalkmazdı. Bu sebeple bütün sahalarda bu nevi yabancı tesirlerden kaçınılmakta, içerden dışarıya bir sızış'a meydan verilmemektedir. Bundan maada son harpte kazanılan askerî zafer yeni bir panslavizme vücut vermiştir. Eski bir hâdise olan bu panslâvizm, önceleri parti doktrinince reddolunmuş fakat bugün Çarlar devrinde olduğundan daha mütecaviz bir mahiyet elde etmiştir. Peyk devletlerde olduğu gibi ilhak edilmiş devletlerde de öğretilen ilk yabancı dil Ruscadır; Rusya her bakımdan takib olunacak yolu işaret etmektedir.

Yeni bir nevi (Sovyet-Slav) ırkçılığı teşekkül ederken Sovyet sistemi içine ithal edilen memleketlerin milliyetçiliğine mâni olunmaktadır. Bolşevik düşüncenin diğer bir düşmanında (milletlerin ahyonunu) teşkil ettiği söylenen dindir. Büyük harp kiliselere yapılan tâzibi frenlemiştir, din hürriyetine hürmet eden bazı Anglo Amerikan mehafili kazanmak ve dini tesirin rejimden ayırdığı zümreleri mütecavize karşı birleştirmek gayesini güdüyordu.

Bu yeni tetkik bolşevik ve Sovyet devletinin yararına istismal edilmiştir. Estonya Protestan kilisesi 1940'dan itibaren tâzip edilmiştir, tehirci maruz bırakılan ve katledilen papazların nisbeti pek büyüktür.

Sovyet Vatandaşı.

Mecburen sathî olan bu izah'ta Sovyet hayatının iktisadî ve sosyal sair veçhelerini izah edemiyeceğiz. Mamafih Sovyet vatandaşına genel bir bakışta bulunalım.

Sovyet vatandaşı her gün gazetelerde kendisinin en çalışkan, en zeki en mesud bir insan olduğunu okumakta bu husus kendisine mütemadiyen duyurulmaktadır. Bu derecede sersemletilmemiş olsa idi kendisinin az para aldığı, kötü gıda ile beslendiğini, kötü ısıtıldığını, kötü giyindiğini, kötü iskân edildiğini idrak edebilecekti.

Devlet tarafından hayasızca aldatıldığından kendisi de aldatmadığı takdirde sefalete ve erken ölüme mahkûm bir sersem durumuna düşece-

ğini biliyor. Bunun neticesinde tembel, yalancı ve kendisine karşı olunduğu veçhile başkalarına karşı gaddar kesiliyor. Herhangi bir menfaat temininde âcil vecibelerinin ifasında yavaş davranıyor.

Bolşevik propagandası tesiri altında bulunan bazıları bizim bu neticeleri sadece kendi Baltık tecrübelerimize istinad ettirdiğimizi düşünebilirler. Bu nevi kimselere şunu söylemek isteriz:

Polonyada, Macaristanda, Doğu Almanyada vukubulanlara bakınız. Batıya mensup Çekoslovakya, Bulgaristan ve Romanyadan daha mı az şarklı muamelesine maruz kalmıştır?

Bu derece büyük bir tehlikeye şimdiye kadar hiçbir zaman maruz kalmadığımızı bu tehlikenin Aprupa ve Asyayı tehdit ettiğini düşünüyoruz. Bu, hürriyetlerimizi, refahımızı, kültürümüzü, inaçlarımızı kısaca ananevi medeniyetimizi teşkil eden her hususu tehdidi altında bulandıran Bolşevik tehlikesidir.